

Берднік І.В.,
доцент кафедри кримінального права та правосуддя,
юридичний факультет
Чернігівський національний технологічний університет,
м. Чернігів

ЗАХИСТ ПРАВ СВІДКА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Сенс правової держави виявляється в її гуманності, а саме в розвинутості механізмів правового механізму захисту людської свободи, а також у сприянні законодавству, здатному забезпечити для громадян рівні можливості соціального самовираження, тобто однакову правову захищеність й індивідуальну відповідальність.

Саме тому належне нормативне врегулювання процесуальних можливостей усіх учасників кримінального провадження має забезпечити необхідний рівень захисту їх прав і законних інтересів.

Аналіз норм Кримінального процесуального кодексу України, який прийнятий - (далі КПК) дає підстави окреслити межі адвокатської діяльності щодо учасників кримінального провадження. Ця діяльність, зокрема, здійснюється у вигляді:

- захисту підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію);

- представництва потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача, володільця тимчасово вилученого майна.

Однак, окрім зазначених видів адвокатської діяльності, відповідно до п. 2 ч.1 ст. 66 КПК, право користуватись правовою допомогою адвоката також має свідок під час давання показань та його участі у проведенні інших процесуальних дій. Констатуючи зазначене право свідка, законодавець, на

жаль, лише вказав, що повноваження адвоката підтверджуються згідно ст. 50 КПК, залишивши поза увагою питання щодо обсягу його прав та обов'язків.

Поряд з тим, КПК 1960 року містив як норми щодо порядку залучення адвоката для надання правової допомоги свідку, так і визначав обсяг прав захисника, який надає таку допомогу.

Зокрема, відповідно до п.4-1 ч.1 ст. 69-1 КПК 1960 року свідок мав право на обраного за власним бажанням захисника під час допиту чи проведення інших слідчих дій за своєю участю відповідно до кодексу та на іншу правову допомогу в порядку, встановленому законом, а також право відмовитися від запрошеного ним захисника. Захисник міг запрошуватися свідком, його законним представником, а також іншими особами на його прохання чи за згодою [1].

Частиною 5 статті 167 того ж Кодексу КПК передбачалось, що у разі якщо свідок з'являвся на допит із захисником, захисник мав право бути присутнім при допиті; надавати у присутності слідчого консультації свідку, якщо фактичні обставини у справі могли бути використані для кримінального переслідування особисто самого свідка або членів його сім'ї чи близьких родичів; ставити з дозволу слідчого запитання, що підлягали занесенню до протоколу допиту свідка, для уточнення і доповнення його відповідей; заперечувати проти незаконних дій слідчого щодо порядку проведення ним допиту з посиланням на норму закону, яка порушується, що підлягає занесенню до протоколу допиту; оскаржувати дії слідчого в порядку, встановленому цим Кодексом, у разі якщо з характеру і змісту питань впливало, що свідок має допитуватися як підозрюваний.

Таким чином, порівняння норм КПК 2012 та 1960 років свідчить з одного боку про істотне звуження компетенції адвоката свідка, а з іншого – про зміну його процесуального статусу, оскільки адвокат із захисника фактично перетворився на фахівця в галузі права, який лише надає правову допомогу свідку на стадії досудового провадження.

Як наслідок змін у процесуальному законодавстві, статус адвоката, що надає правову допомогу свідку на стадії досудового провадження, залишився без чіткого нормативного визначення.

Не усувають ці протиріччя і норми спеціального законодавчого акту у сфері адвокатської діяльності - Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. [2].

Однак, п.3 ч.1 ст. 19 вказаного закону визначено, що до одного з видів адвокатської діяльності відноситься саме захист прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію), а також особи, яка притягається до адміністративної відповідальності під час розгляду справи про адміністративне правопорушення. В той час, як п.4 ч.1 зазначеної статті обмежує компетенцію адвоката (а як наслідок ставить під загрозу обмеження і певні права свідка) лише наданням правової допомоги свідку у кримінальному провадженні.

Підсумовуючи необхідно визнати, що норми КПК 2012 року та Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. в частині регламентації питань статусу та компетенції адвоката свідка у кримінальному провадженні потребують певного доопрацювання та законодавчого регулювання.

Література

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2013. - №9-12. – Ст. 88.
2. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2013. - №27. – Ст. 282.